

แนวทางการจัดประสบการณ์
การเรียนรู้แบบมอนเตสซอรี
(Montessori Approach)

แนวทางการจัดประสบการณ์
การเรียนรู้แบบมอนเตสซอรี
(Montessori Approach)

คำนำ

ในปัจจุบันสถานการณ์การศึกษาระดับปฐมวัยส่วนใหญ่มีการจัดประสบการณ์การเรียนรู้แบบบูรณาการที่เน้นเด็กเป็นศูนย์กลางผ่าน “กิจกรรมหลัก 6 กิจกรรม” ซึ่งแท้จริงแล้วยังมีแนวทางการจัดประสบการณ์การเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัยทางเลือกอื่นที่สถานพัฒนาเด็กปฐมวัยหลายแห่งได้ปรับประยุกต์ใช้เป็นแนวทางการจัดประสบการณ์การเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัย มาเป็นระยะยาวนาน โดยมีความแตกต่างกันไปตามแนวคิด หลักการ ปรัชญา ทรรศนะ หรือความเชื่อของผู้บริหาร ครู และผู้ปกครอง รวมถึงความต้องการในการส่งเสริมสนับสนุนการพัฒนาเด็กปฐมวัยตามความพร้อมของสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยแต่ละแห่ง หากแต่สามารถสะท้อนผลสำเร็จทางด้านพัฒนาการของเด็กปฐมวัยตามแนวทางการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ทางเลือกนั้น ๆ

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาในฐานะหน่วยงานด้านนโยบายการศึกษาของประเทศ และเป็นฝ่ายเลขานุการของคณะกรรมการนโยบายการพัฒนาระดับปฐมวัยตามพระราชบัญญัติการพัฒนาระดับปฐมวัย พ.ศ. 2562 ได้ร่วมกับมหาวิทยาลัยสวนดุสิต ดำเนินโครงการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับแนวทางการจัดประสบการณ์การเรียนรู้หรือนวัตกรรมทางการศึกษาในสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยที่หลากหลายตามบริบทของแต่ละพื้นที่และเพื่อเป็นการขยายผลจากการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ทางคณะผู้วิจัยจึงได้จัดทำชุดหนังสือเล่มเล็ก

รวมทั้งหมด 6 เล่ม ประกอบด้วย เล่มที่ 1 แนวทางการจัด
ประสบการณ์การเรียนรู้แบบไฮสโคป (High/Scope Approach)
เล่มที่ 2 แนวทางการจัดประสบการณ์การเรียนรู้แบบวอลดอร์ฟ
(Waldorf Approach) เล่มที่ 3 แนวทางการจัดประสบการณ์
การเรียนรู้แบบมอนเตสซอรี (Montessori Approach) เล่มที่ 4
แนวทางการจัดประสบการณ์การเรียนรู้แบบโครงการ (Project
Approach) เล่มที่ 5 การจัดประสบการณ์การเรียนรู้แบบบูรณาการ
ที่เน้นเด็กเป็นศูนย์กลางผ่าน “กิจกรรมหลัก 6 กิจกรรม” และ
เล่มที่ 6 แนวทางการจัดประสบการณ์ที่ส่งเสริมทักษะสมอง EF
(Executive Functions)

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา ขอขอบคุณ
คณะผู้วิจัย จากมหาวิทยาลัยสวนดุสิตที่ได้ดำเนินการศึกษาวิจัย
จนประสบผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ของโครงการ และ
ขอขอบคุณผู้ทรงคุณวุฒิและผู้ให้ข้อมูลทุกท่านที่ได้ร่วมให้
ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ เพื่อให้รายงานการศึกษาวิจัย
และชุดหนังสือเล่มเล็กมีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น และหวังเป็นอย่างยิ่งว่า
พ่อแม่ ผู้ปกครอง ครู ผู้ดูแลเด็ก และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการ
ส่งเสริมพัฒนาการเด็กสามารถนำแนวทางการจัดประสบการณ์
การเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัยดังกล่าวไปปรับประยุกต์ใช้
ให้สอดคล้องกับแต่ละบริบทของพื้นที่ต่อไปได้อย่างแท้จริง

(ดร.อรรณพ ลังขวาลี)

เลขาธิการสภาการศึกษา

สารบัญ

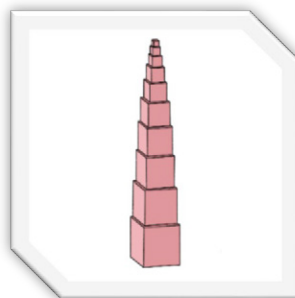
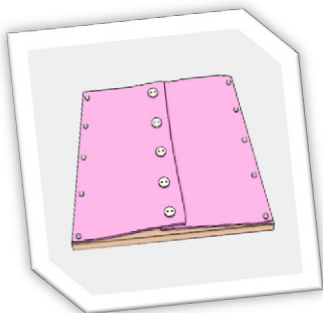
ความเป็นมา.....	1
แนวคิด.....	3
ปรัชญา.....	5
หลักการ.....	6
จุดมุ่งหมายของการสอนแบบมอนเตสซอรี.....	8
หลักสูตรการสอนแบบมอนเตสซอรี.....	9
อุปกรณ์การสอนแบบมอนเตสซอรี.....	10
♥️ กลุ่มประสบการณ์ชีวิต (Practical Life).....	10
♥️ กลุ่มประสาทสัมผัส (Sensorial Materials).....	16
♥️ กลุ่มวิชาการ (Academic Materials).....	22
การสอน 3 ขั้นตอน (The Three-Period Lesson).....	31
การจัดสภาพแวดล้อมตามแนวคิดมอนเตสซอรี.....	32
หลักการสำคัญของการจัดสภาพแวดล้อมแบบมอนเตสซอรี	35
การทำงานของเด็กในห้องเรียน.....	36
การประเมินผล.....	38
บทบาทของครูมอนเตสซอรี.....	40
บรรณานุกรม.....	42

ความเป็นมา

มอนเตสซอรีเป็นแนวทางการศึกษาหนึ่งที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ให้ความสำคัญกับศักยภาพของแต่ละบุคคล พัฒนาเด็กอย่างเป็นองค์รวมทั้งทางด้านสติปัญญา ร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม และจิตวิญญาณ ซึ่งแนวคิดดังกล่าว เริ่มต้นโดย แพทย์หญิงมาเรีย มอนเตสซอรี แพทย์ชาวอิตาลี เมื่อวันที่ 6 มกราคม พ.ศ. 2450 หรือ ค.ศ. 1907 เป็นวันเริ่มเปิดโรงเรียนแห่งแรกของแพทย์หญิงมาเรีย มอนเตสซอรี (Casa dei Bambini) โดยมอนเตสซอรีช่วยเหลือในการจัดการศึกษาให้กับเด็กด้อยโอกาสกลุ่มหนึ่ง และโรงเรียนแห่งนี้ คือจุดเริ่มต้นของการศึกษาแบบมอนเตสซอรี

มอนเตสซอริ ลังเกตเด็กในสภาพที่เป็นจริงของเด็ก ไม่ใช่สภาพที่ผู้ใหญ่ต้องการให้เด็กเป็น จากการสังเกตเชิงวิทยาศาสตร์ ดังกล่าว จึงได้พัฒนาวิธีการสอน การจัดเตรียมสิ่งแวดล้อม และอุปกรณ์การสอนต่าง ๆ ขึ้นมา และนำแนวคิดนี้มาจัดการศึกษาให้กับเด็กอย่างจริงจังที่โรงเรียน Casa dei Bambini จนทำให้เกิดความเข้าใจในตัวเด็ก และได้พัฒนาวิธีการสอนให้เกิดความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น วิธีการสอนแบบมอนเตสซอริได้แพร่หลายไปทั่วโลกมาเป็นเวลา 100 กว่าปี จนถึงปัจจุบัน เนื่องจากการสอนแบบมอนเตสซอริสามารถนำไปใช้ได้กับเด็กทุกกลุ่ม ทุกยุค และทุกสมัย

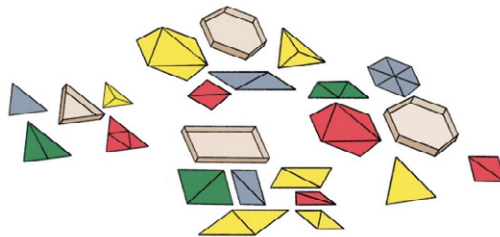
โรงเรียน Casa dei Bambini

ที่มา : <https://montessori150.org/news/first-casa-dei-bambini>

แนวคิด

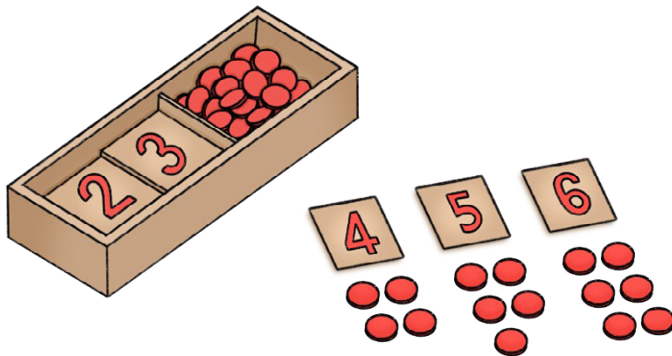
การสอนแบบมอนเตสซอรี เป็นแนวคิดที่คำนึงถึงเด็กเป็นหลัก จัดการเรียนการสอนตามความสนใจ ความต้องการ และการมุ่งมั่นตั้งใจในการเรียนรู้ด้วยตนเอง เด็กมีโอกาสแก้ไขข้อผิดพลาด นำข้อผิดพลาดดังกล่าวมาพิจารณา และวิเคราะห์ เพื่อแสวงหาวิธีการที่ดีที่สุดจนเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเองภายใต้ความมีอิสระ เด็กได้ใช้จิตของตนในการสัมผัสสิ่งแวดล้อมรอบตัว เกิดความอยากรู้อยากเห็น และแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง จนเด็กเกิดการพัฒนาการทุก ๆ ด้าน การสอนแบบมอนเตสซอรีสามารถพัฒนาเด็กตั้งแต่วัยทารกจนถึงระดับมัธยมศึกษาตอนปลายทุกกลุ่ม ทั้งเด็กที่มีความต้องการพิเศษ และเด็กปกติ

วิธีการสอนตามแนวคิดมอนเตสซอรี เริ่มจากการสังเกตเด็ก ศึกษาพัฒนาการ ความต้องการ และความสนใจของเด็ก โดยคำนึงว่า...

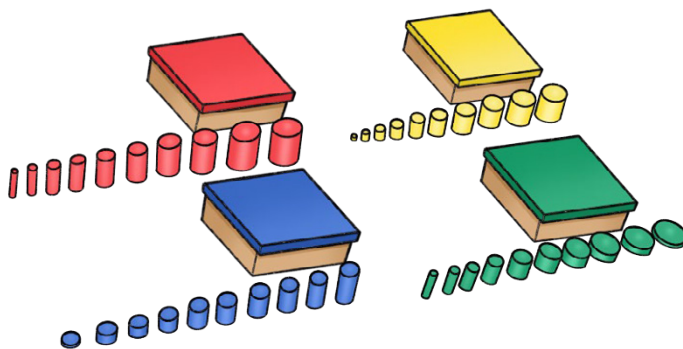
- ★ เด็กทุกคนมีความแตกต่าง
- เด็กมีความอยากรู้อยากเห็น และจะแสวงหาความรู้เกี่ยวกับสิ่งต่าง ๆ อยู่เสมอ
- เด็กอยากทดลอง
- ▶ เด็กอยากเรียนรู้กิจกรรมใหม่ ๆ
- ✳ ความสนใจของเด็กเปลี่ยนแปลงไปตามอายุ และพัฒนาการ

ปรัชญา

มอนเตสซอริ เชื่อว่า “มือ” คือ ครูที่สำคัญ เมื่อมือของเด็กได้สัมผัส เด็กจะจดจำและเกิดเป็นประสบการณ์ สื่ออุปกรณ์ที่เป็นรูปธรรมจะช่วยให้เด็กเกิดความคิดรวบยอดจากสิ่งที่เด็กหยิบจับและสัมผัสได้ เกิดเป็นความเข้าใจภายในได้โดยง่าย พัฒนาไปสู่ทักษะความคิดรวบยอดที่เกิดจากภายในผ่านกระบวนการทำกิจกรรมด้วยสื่ออุปกรณ์ของมอนเตสซอริที่เป็นรูปธรรม เด็กจะเรียนรู้และพัฒนาความคิดรวบยอดนั้นไปสู่ความเข้าใจในสิ่งที่เป็นนามธรรมได้ตามจังหวะการเรียนรู้ของเด็กแต่ละคน ซึ่งแตกต่างกัน

หลักการ

1. เด็กควรได้รับการยอมรับนับถือ (Respect for the Child)

เด็กควรได้รับการยอมรับนับถือในสภาพที่แตกต่างไปจากผู้ใหญ่ และได้รับการยอมรับว่าเด็กแต่ละคนมีลักษณะเฉพาะ และมีความแตกต่างกัน ดังนั้น ควรจัดการศึกษาให้เด็กแต่ละคนตามความสามารถ และความต้องการตามธรรมชาติของเขา โดยการพัฒนารูปแบบการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้สัมพันธ์กับพัฒนาการและความต้องการของเด็ก

2. เด็กมีจิตที่ซึมซับได้ (Absorbent Mind) จิตของเด็ก

เปรียบเหมือนฟองน้ำ และสามารถซึมซับข้อมูลต่าง ๆ จากสิ่งแวดล้อมรอบตัวเข้าไปในจิตของตนเองได้ กระบวนการนี้จะเห็นได้ชัดจากการที่เด็กสามารถซึมซับภาษาที่อยู่ในสภาพแวดล้อมของเด็กได้เองโดยไม่ต้องมีการสอนอย่างเป็นทางการ

3. ช่วงวิกฤติแห่งการเรียนรู้ (Sensitive Periods) เด็กในวัย

ปฐมวัยเป็นช่วงเวลาสำคัญสำหรับการเรียนรู้ โดยเด็กสามารถเรียนรู้ทักษะเฉพาะอย่างได้ดีในช่วงเวลาดังกล่าว ดังนั้น ครูจึงควรสังเกตเด็ก และใช้ประโยชน์จากช่วงเวลานี้ในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้สอดคล้องกับช่วงวิกฤติแห่งการเรียนรู้ของเด็กแต่ละคน

4. การเตรียมสภาพแวดล้อม (Prepared Environment)

เด็กเรียนรู้ได้ดีที่สุดในสภาพแวดล้อมที่ได้จัดเตรียมไว้อย่างมีจุดมุ่งหมาย และเปิดโอกาสให้เด็กมีอิสระในการทำกิจกรรมในสภาพแวดล้อมที่จัดเตรียมแล้วนั้น เด็กจะมีโอกาสทำกิจกรรมต่าง ๆ ตามความสนใจของตนเอง ซึ่งทำให้เด็กเกิดการเรียนรู้ในสิ่งที่ทำ

5. การศึกษาด้วยตนเอง (Self-Education) จากการ

มีอิสระในสิ่งแวดล้อมที่จัดเตรียมไว้แล้วอย่างสมบูรณ์ เด็กสามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง และเรียนรู้ระเบียบวินัยของชีวิตผ่านการมีอิสระภาพในการทำงาน มีโอกาสแก้ไขข้อบกพร่องของตนเอง สามารถควบคุมการเคลื่อนไหวของตนเอง และมองเห็นความสามารถในการศึกษาหาความรู้ได้ด้วยตนเองภายใต้สถานการณ์ที่กำหนดให้ ซึ่งจะนำไปสู่ความมั่นใจในตนเอง ตลอดจนการให้ความร่วมมือในกิจกรรมต่าง ๆ ต่อไป

จุดมุ่งหมายของการสอนแบบมอนเตสซอริ

การสอนแบบมอนเตสซอริ ช่วยส่งเสริมพัฒนาการเด็กในด้านต่าง ๆ ดังนี้

1 **พัฒนาการเรียนรู้ในการทำงานด้วยตนเอง** ด้วยการมีวินัยในตนเอง มีความรับผิดชอบ และสามารถควบคุมตนเองให้ทำงานได้สำเร็จ

2 **พัฒนาการทางด้านสังคม** โดยการเรียนรู้ทักษะทางสังคมและการใช้ชีวิตในสังคม เด็กจะเรียนรู้บทบาทและหน้าที่ในการเป็นสมาชิกของกลุ่ม รู้จักการรอคอย การช่วยเหลือและขอความช่วยเหลือ รวมถึงรู้จักช่วยเหลือดูแลสิ่งแวดล้อม

3 **พัฒนาการทางด้านอารมณ์** ด้วยการเป็นผู้ที่มีจิตที่สงบ มีสมาธิในการทำงาน รู้จักควบคุมตนเองในการทำงานร่วมกับผู้อื่น รู้จักการรอคอยโอกาสของตนเอง และมีอารมณ์ที่เหมาะสม

4 **พัฒนาการทางด้านสติปัญญา** ด้วยการรู้จักแยกแยะ มีความคิดริเริ่ม รู้จักตัดสินใจ แก้ปัญหา และเลือกได้อย่างอิสระ

5 **การพัฒนาทางด้านร่างกาย** การพัฒนากล้ามเนื้อมัดเล็ก กล้ามเนื้อมัดใหญ่ มือ-ตาประสานสัมพันธ์ และการเคลื่อนไหวร่างกายอย่างสมดุล รวมถึงการดูแลสุขภาพร่างกายให้แข็งแรง และเจริญเติบโตตามวัย

หลักสูตรการสอนแบบมอนเตสซอริ

หลักสูตรการสอนแบบมอนเตสซอริ สำหรับเด็กปฐมวัย แบ่งเนื้อหาออกเป็น 3 กลุ่ม ดังนี้

1 กลุ่มประสบการณ์ชีวิต มีวัตถุประสงค์เพื่อฝึกกล้ามเนื้อมัดใหญ่ – มัดเล็ก และกล้ามเนื้อมือ ฝึกตา-มือ ประสานสัมพันธ์ ฝึกการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวัน ฝึกการดูแลสิ่งแวดล้อมรอบตัว ฝึกสมาธิในการทำงาน และทำงานได้อย่างต่อเนื่องจนจบกระบวนการ ซึ่งถือเป็นการปูพื้นฐานในการเรียนระดับชั้นต่อไป

2 กลุ่มประสาทสัมผัส มีวัตถุประสงค์เพื่อฝึกประสาทสัมผัสทั้ง 5 อุปกรณ์ต่าง ๆ ในกลุ่มนี้ จะช่วยให้เด็กได้ใช้ประสาทสัมผัส ให้สัมพันธ์กันได้อย่างเหมาะสม เด็กจะได้สำรวจเพื่อค้นหาและทำความเข้าใจกับสิ่งแวดล้อมรอบตัว เป็นเส้นทางการเรียนรู้โลกภายนอกทำให้สามารถมองเห็นได้กว้างและไกลด้วยความเข้าใจยิ่งขึ้น

3 กลุ่มวิชาการ (คณิตศาสตร์ ภาษา และเสริมทักษะประสบการณ์) มีวัตถุประสงค์เพื่อปูพื้นฐานความรู้ให้แก่เด็กเกี่ยวกับจำนวนตัวเลข การอ่าน การเขียน และการเรียนรู้สิ่งแวดล้อมรอบตัว เช่น ภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ พุทธศาสตร์ โดยเด็กจะได้เรียนรู้ผ่านกระบวนการอย่างเป็นขั้นตอนจากรูปธรรม สู่นามธรรม โดยใช้อุปกรณ์ของมอนเตสซอริเป็นสื่อ

อุปกรณ์การสอนแบบมอนเตสซอริ

อุปกรณ์ของมอนเตสซอริแต่ละชิ้นจะมีจุดมุ่งหมายเฉพาะจุดเน้นอยู่ที่การรับรู้โครงสร้างของอุปกรณ์ที่จัดไว้เพื่อทำให้เกิดการรับรู้โดยผ่านทางประสาทสัมผัส และการเคลื่อนไหว อุปกรณ์ของมอนเตสซอริมี 3 กลุ่ม ดังนี้ ● ● ●

1 กลุ่มประสบการณ์ชีวิต (Practical Life) มีจุดมุ่งหมายเพื่อพัฒนาความเป็นตัวของตัวเอง สมาธิ การประสานสัมพันธ์ และระเบียบวินัยในตัวเด็ก กิจกรรมในกลุ่มประสบการณ์ชีวิตแบ่งเป็น 4 รูปแบบ คือ

1.1 การดูแลกิจส่วนตัว คือ อุปกรณ์ที่เกี่ยวข้องกับการช่วยเหลือตนเอง เช่น ชุดการแต่งกาย เกี่ยวกับการติดกระดุม รูดซิป การขัดรองเท้า อาบน้ำตักตา เป็นต้น

1.2 การดูแลสิ่งแวดล้อม คือ อุปกรณ์ที่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อม เช่น การมัดฝุ่น เช็ดโต๊ะ กวาดบ้าน เป็นต้น

1.3 ทักษะทางสังคม คือ กิจกรรมทางด้านสังคม การมีกิจกรรมมารยาทที่เหมาะสม ตลอดจนการให้ความช่วยเหลือผู้อื่น

1.4 การควบคุมและการประสานสัมพันธ์การเคลื่อนไหวส่วนต่าง ๆ ของร่างกาย คือ กิจกรรมเกี่ยวกับการเคลื่อนไหวร่างกาย การถือวัสดุอุปกรณ์ การฝึกกล้ามเนื้อมัดเล็ก มัดใหญ่ การฝึกมือ-ตา ประสานสัมพันธ์ และการฝึกความสมดุลของร่างกาย

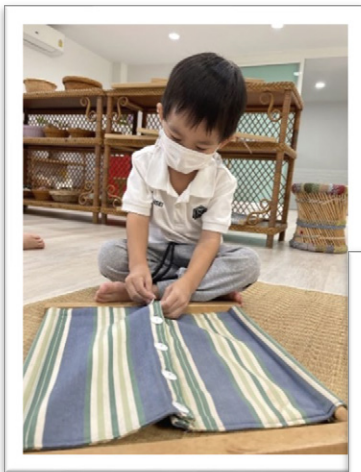

อุปกรณ์ที่ใช้ในกลุ่มนี้ เป็นสิ่งที่เด็กได้พบเห็นและคุ้นเคย อยู่ในชีวิตประจำวัน อุปกรณ์จะจัดให้มีขนาดเหมาะกับเด็ก เพื่อให้เด็กใช้ได้คล่องตัว เนื่องจากอุปกรณ์คล้ายกับสิ่งที่เด็กใช้อยู่ ในบ้าน ทำให้เด็กมีความรู้สึกเหมือนอยู่บ้าน อุปกรณ์ในกลุ่ม ประสบการณ์ชีวิตนับได้ว่าเป็นตัวเชื่อมโยงเด็กระหว่างบ้าน และ โรงเรียน

ตัวอย่างอุปกรณ์กลุ่มประสบการณ์ชีวิต

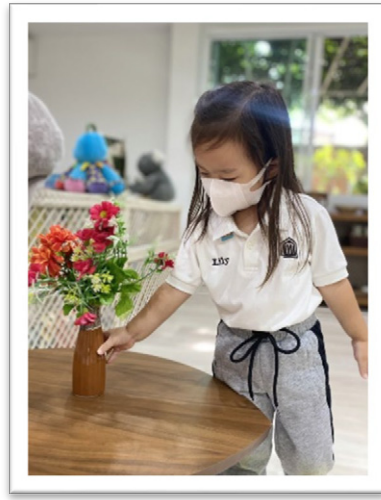

1 กิจกรรมเพื่อส่งเสริมการดูแลกิจส่วนตัว

2 กิจกรรมเพื่อส่งเสริมการดูแลสิ่งแวดล้อม

การจัดแจกันดอกไม้และนำไปประดับบนโต๊ะ

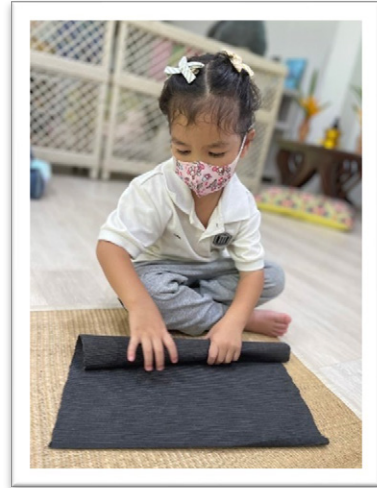

การทำความสะอาดพื้นหลังจากทำน้ำหก

3

กิจกรรมเพื่อส่งเสริมทักษะทางสังคม

การเก็บเสื่อและอุปกรณ์หลังจากทำกิจกรรมเสร็จ
เพื่อให้พร้อมใช้งานสำหรับผู้ที่มาใช้ต่อ

การทำกิจกรรมร่วมกัน

4 กิจกรรมเพื่อส่งเสริมการควบคุมและการประสาน
สัมพันธ์การเคลื่อนไหวส่วนต่าง ๆ ของร่างกาย

การถือวัสดุอุปกรณ์

การคีบ

การเทน้ำ

การตักตามปริมาณชั้นตวง

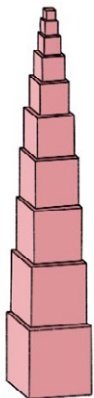
2

กลุ่มประสาทสัมผัส (Sensorial Materials) มีจุดมุ่งหมายเพื่อฝึกประสาทสัมผัสของเด็ก ฝึกให้เด็กรู้จักสังเกตรายละเอียดของสิ่งต่าง ๆ เด็กควรมีความสามารถในการแยกแยะความแตกต่างของสิ่งต่าง ๆ ได้ดี โดยใช้ประสาทสัมผัสทั้ง 5 ก่อนที่จะเรียนเขียนและอ่าน นอกจากนี้ อุปกรณ์ของกลุ่มประสาทสัมผัสยังช่วยเพิ่มความสามารถของเด็กในการสังเกตความแตกต่างจุดเด่น การรวมกลุ่ม การจัดระเบียบ และการจัดลำดับได้ ซึ่งจะช่วยให้เตรียมเด็กให้พร้อมสำหรับการเรียนคณิตศาสตร์อีกด้วย

อุปกรณ์ที่ใช้ เป็นอุปกรณ์เพื่อสังเกตความแตกต่างผ่านการใช้ประสาทสัมผัสทั้ง 5

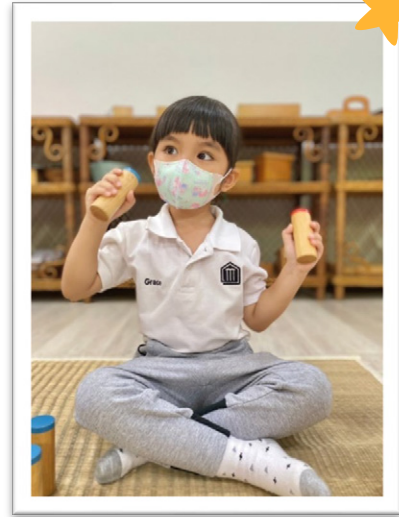
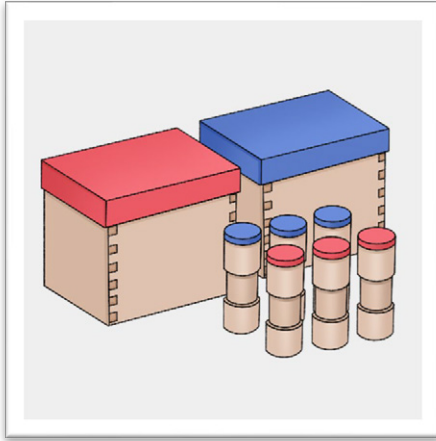
ตัวอย่างอุปกรณ์กลุ่มประสาทสัมผัส

หอคอยสีชมพู (Pink Tower)

กล่องเสียง (Sound Boxes)

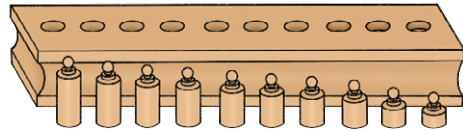
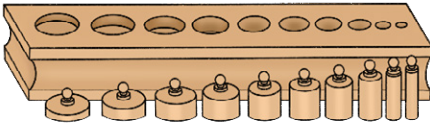
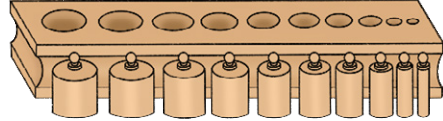
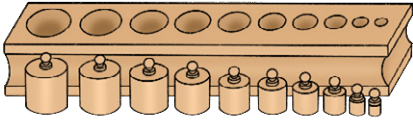
บันไดกว้าง/บันไดสีน้ำตาล (Broad/Brown Stairs)

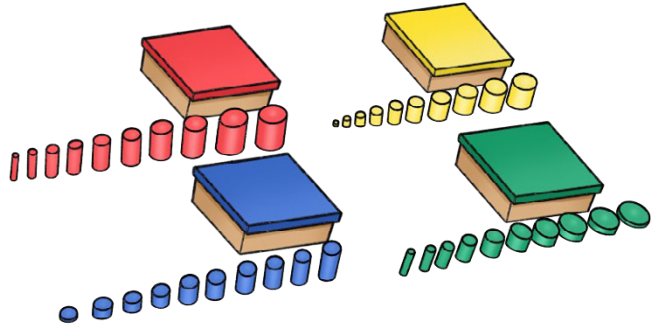

ทรงกระบอกมีจุด (Cylinder Blocks)

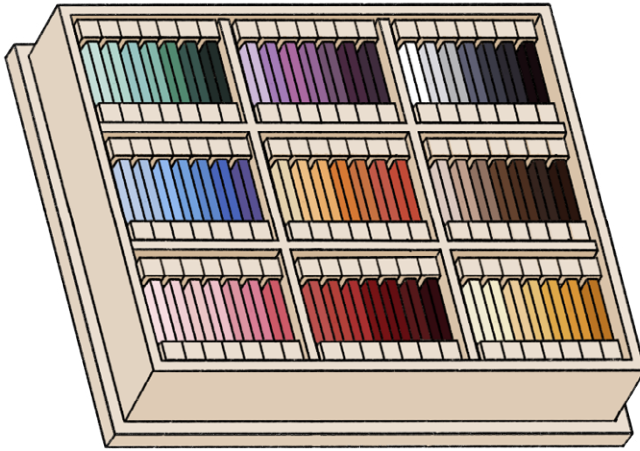

ทรงกระบอกไร้จุก (Knobless Cylinders)

ชุดแถบสี 3 (Third Box of Color Tablets)

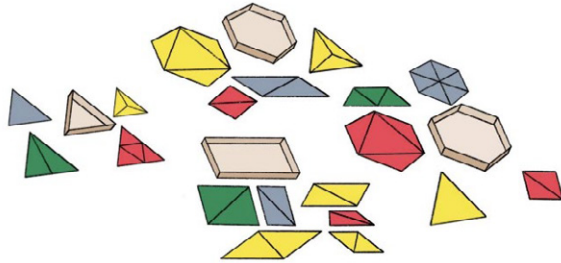

ชุดแถบสี 2 : การจับคู่

ชุดแถบสี 3 : การจัดลำดับสีอ่อน-แก่

สามเหลี่ยมสร้างสรรค์ (Constructive Triangles)

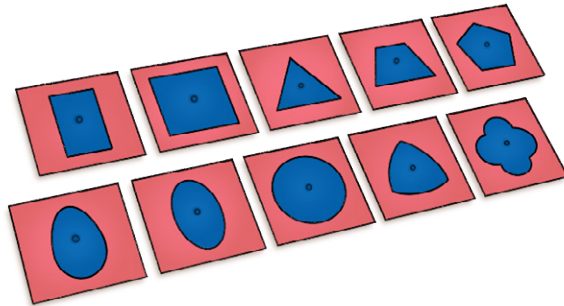
3 กลุ่มวิชาการ (Academic Materials) คือ กลุ่มกิจกรรมที่จัดอุปกรณ์สำหรับการเขียน การอ่าน คณิตศาสตร์ และเสริมทักษะประสบการณ์ การสอนแบบมอนเตสซอรีนี้กิจกรรมจะจัดทำเป็นลำดับขั้น โดยทั่วไปแล้วเด็กในห้องเรียนแบบมอนเตสซอรีที่มีอายุระหว่างอายุ 4 และ 5 ขวบ จะสามารถอ่าน เขียน และคิดคำนวณได้

ตัวอย่างอุปกรณ์กลุ่มวิชาการ

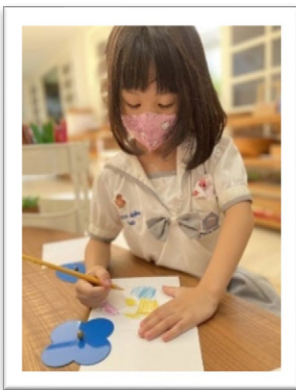
ภาษา และการเตรียมการสำหรับการเขียน

แผ่นภาพโลหะ (The Mental Insets)

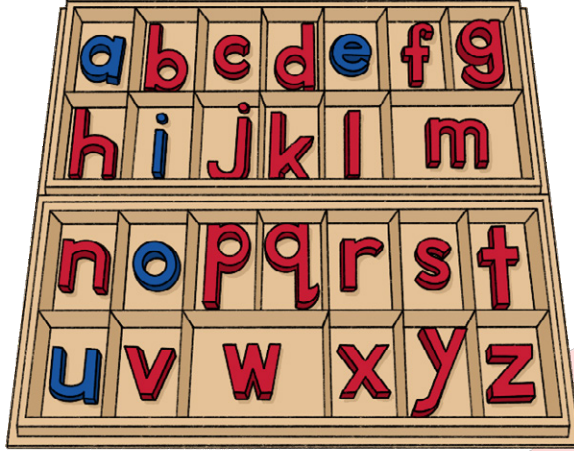

● การเตรียมการสำหรับการเขียน

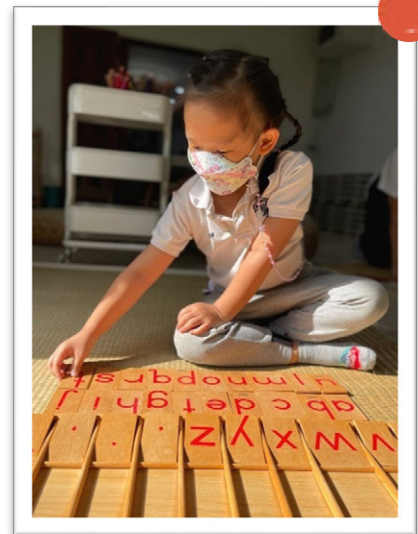

อักษรเคลื่อนที่ (Movable Alphabet)

● การเตรียมการสำหรับการอ่าน

● การจับคู่สิ่งของกับบัตรภาพ-บัตรคำ

● การฝึกประสมคำ

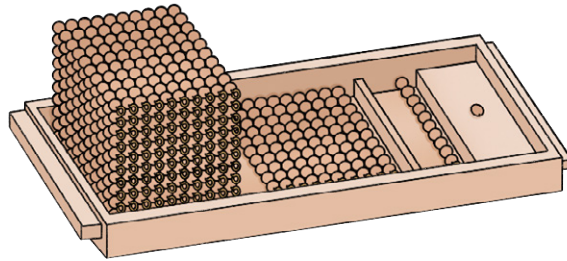

คณิตศาสตร์

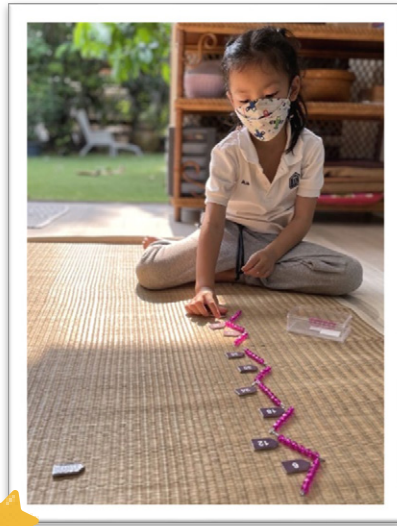
ลูกปัดหลักเลข (Golden Beads)

- เรียนรู้เลข 1-1,000 และหลักเลข หน่วย สิบล ร้อย พัน

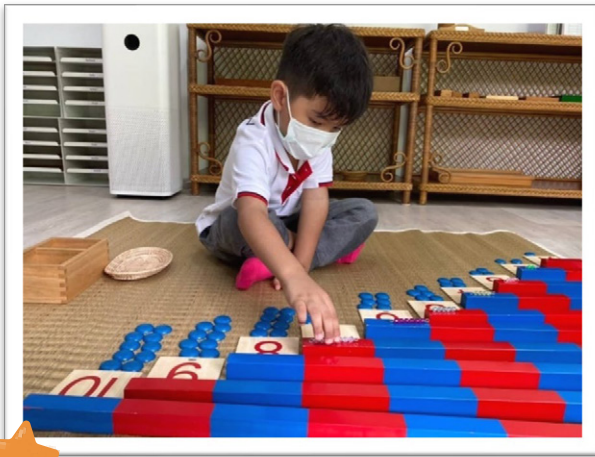
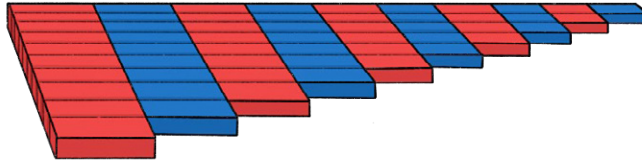
ลูกบิดการคูณ

ลูกบิดสี่การบวก

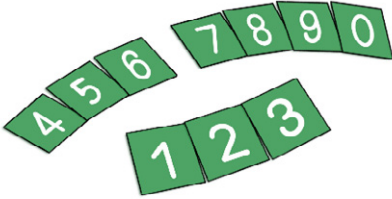

แขนงไม้คณิตศาสตร์ (Number Rods)

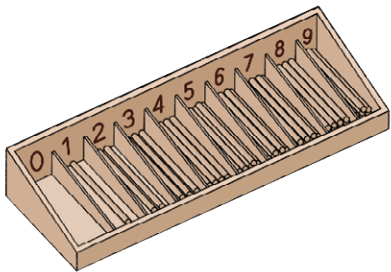

บัตรตัวเลขกระดาษทราย (Sandpaper Numerals)

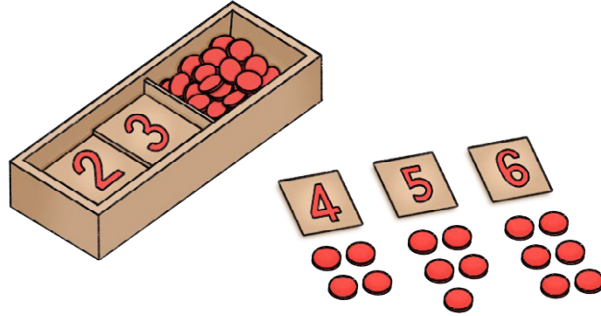

นับตะเกียบ (Spindles)

นับกระดุม (Card and Counter)

เด็กเรียนรู้จำนวน
การนับ เลขคู่ และเลขคี่

เสริมทักษะประสบการณ์

กลุ่มเสริมทักษะประสบการณ์ ประกอบด้วย กิจกรรม
ที่เกี่ยวกับภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ พฤษศาสตร์ วิทยาศาสตร์
และดาราศาสตร์

Puzzle วงจรพีเลื้อย

Puzzle ส่วนประกอบดอกไม้

Land and Water Forms

การสอน 3 ขั้นตอน (The Three-Period Lesson)

การสอน 3 ขั้นตอน มีวัตถุประสงค์เพื่อช่วยให้เด็กสามารถทำความเข้าใจกับสิ่งที่เด็กกำลังเรียนรู้นั้นได้ดียิ่งขึ้น ขณะเดียวกันครูสามารถรู้ได้ว่าเด็กเข้าใจในสิ่งที่กำลังเรียนรู้นั้นหรือไม่ ครูมักจะใช้กระบวนการสอน 3 ขั้นตอน เพื่อแนะนำแนวคิดและคำศัพท์ให้กับเด็ก การสอนทั้ง 3 ขั้นตอน มีรายละเอียดดังนี้

ขั้นที่ 1 การนำเสนอของครู "นี่คือ..."

ตัวอย่างเช่น ครูต้องการนำเสนอ "ใหญ่" กับ "เล็ก" ให้กับเด็ก ครูนำหอคอยสี่เหลี่ยม 2 ชั้น ที่มีขนาดต่างกันให้เด็กสัมผัสและพูดตามที่ละชั้น "นี่คือใหญ่" "นี่คือเล็ก"

ขั้นที่ 2 ความสามารถในการเชื่อมโยง/จำแนกของเด็ก "อันไหน"

ตัวอย่างเช่น วางหอคอยทั้ง 2 ชั้นไว้ด้านหน้าเด็ก ให้เด็กสัมผัสและเปรียบเทียบ พร้อมบอกได้ว่าอันไหนใหญ่ และอันไหนเล็ก เมื่อครูถาม

ขั้นที่ 3 ความสามารถในการจำและบอกได้ "อันไหน.."

ครูจะเข้าสู่ขั้นที่ 3 เมื่อครูมั่นใจแล้วว่าเด็กสามารถเชื่อมโยงหรือจำแนกในขั้นที่ 2 ได้ โดยครูจะชี้ไปที่หอคอยที่วางอยู่ด้านหน้าเด็ก แล้วถามที่ละชั้นว่า "อันไหนใหญ่" "อันไหนเล็ก" และให้เด็กตอบครู

การจัดสภาพแวดล้อมตามแนวคิดมอนเตสซอริ

“การจัดเตรียมสภาพแวดล้อมให้สมบูรณ์ และปลอดภัยสำหรับเด็ก” ถือเป็นหัวใจสำคัญของการสอนตามแนวคิดมอนเตสซอริ สภาพแวดล้อมที่สอดคล้องกับพัฒนาการตามธรรมชาติของเด็ก จะช่วยให้เด็กมีโอกาสพัฒนาได้เต็มศักยภาพ โดยหลักการสำคัญในการจัดสภาพแวดล้อมตามแนวคิดมอนเตสซอริ มีดังนี้

1) **ส่งเสริมเด็กให้มีอิสระ** ให้เด็กช่วยเหลือตัวเองได้มากที่สุด ต้องการความช่วยเหลือจากผู้ใหญ่ให้น้อยที่สุด มีพื้นที่ให้เด็กสามารถเคลื่อนย้ายการทำงานได้อย่างอิสระ สื่ออุปกรณ์จัดไว้ในระดับสายตาของเด็ก ให้เด็กมองเห็นและเลือกอุปกรณ์ตามที่สนใจได้ด้วยตนเอง

2) มีความเป็นระเบียบ สภาพแวดล้อมที่มีความเป็นระเบียบ อุปกรณ์จัดไว้เป็นหมวดหมู่ และตามลำดับความง่าย-ยาก นอกจากจะช่วยส่งเสริมให้เด็กมีความรู้สึกมั่นคงทางจิตใจแล้ว ยังจะช่วยพัฒนาความเป็นเหตุเป็นผลให้กับเด็กอีกด้วย

3) มีความสวยงาม มีความสมดุลและได้รับการบำรุงรักษา อยู่เสมอ มีบรรยากาศที่สงบ น่าเรียนรู้ ส่งผลถึงความรู้สึกของการเชื่อเชิญให้เด็กอยากเข้าไปทำกิจกรรม

4) ส่งเสริมทักษะทางสังคม ในสภาพแวดล้อมที่มีความเป็นอิสระ เด็กจะมีโอกาสปฏิสัมพันธ์กับบุคคลรอบตัว ระหว่างเด็กกับเด็ก เด็กกับครู และครูกับเด็ก ถือเป็น การส่งเสริมทักษะทางสังคมให้กับเด็กในสภาพแวดล้อมที่เป็น ธรรมชาติ

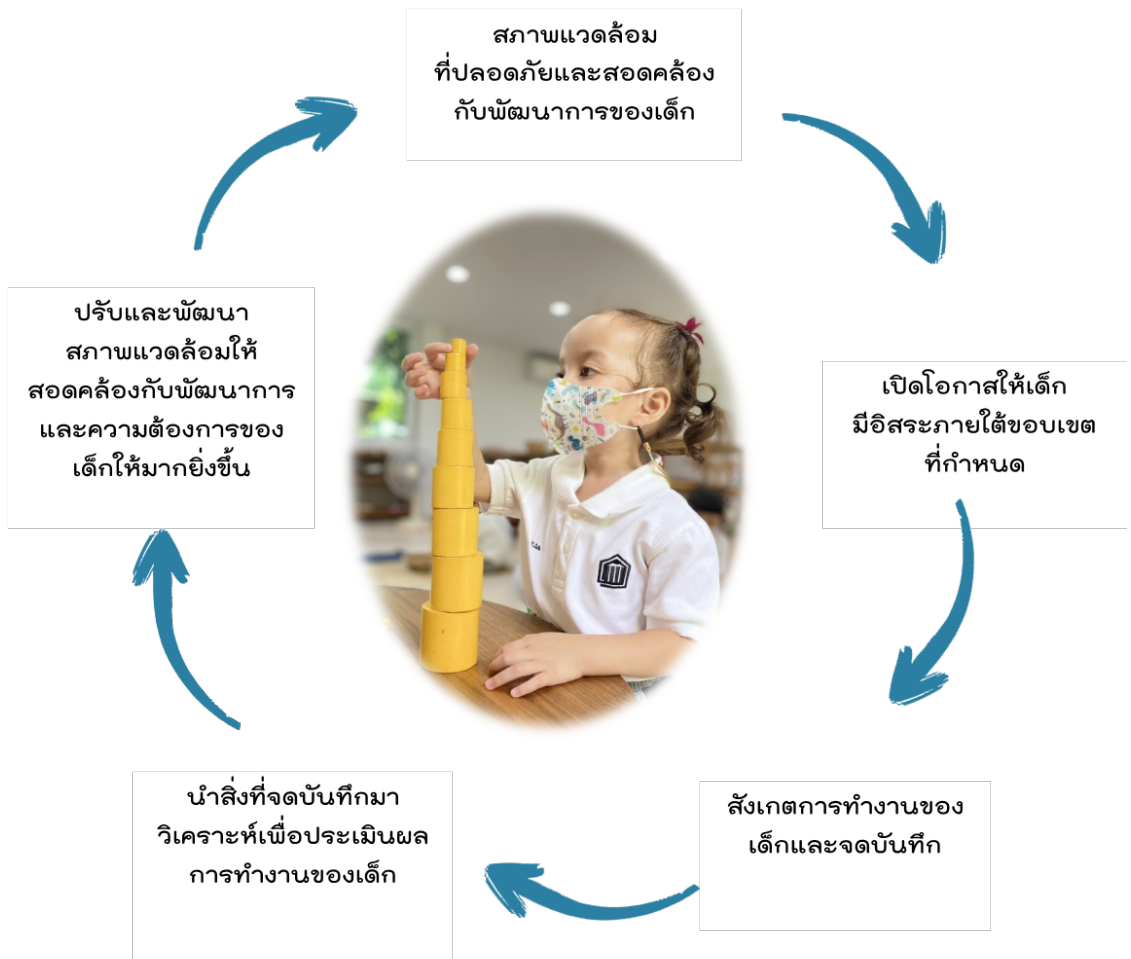

5) ส่งเสริมบรรยากาศการเรียนรู้ สภาพแวดล้อมที่มีการจัดเตรียมไว้แล้วอย่างสมบูรณ์ รวมถึงสื่ออุปกรณ์ที่สอดคล้องกับพัฒนาการตามธรรมชาติของเด็ก จะช่วยสร้างแรงจูงใจให้กับเด็กในการเรียนรู้และพัฒนา

หลักการสำคัญของการจัดสภาพแวดล้อม แบบมอนเตสซอริ

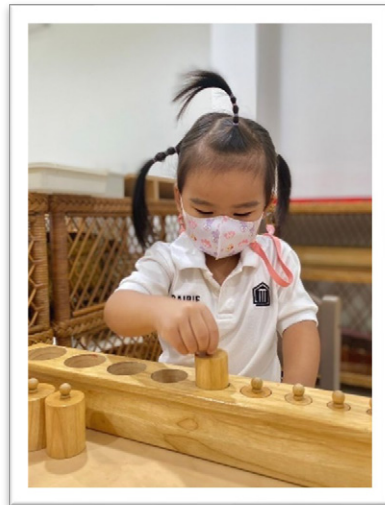
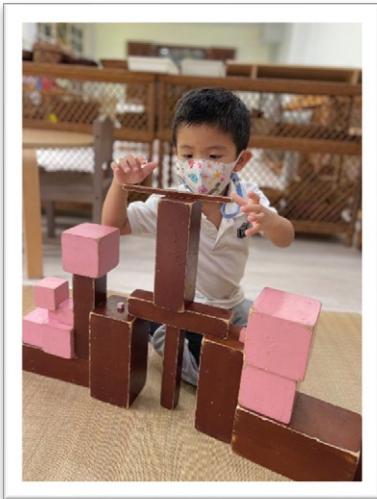

ที่มา: โรงเรียนอนุบาลกรแก้ว

การทำงานของเด็กในห้องเรียน

เด็กสามารถนั่งทำงานบนโต๊ะ บนเสื่อหรือพรมที่พื้นได้
ดังนั้น โต๊ะและเก้าอี้ในห้องเรียนจึงสามารถเคลื่อนที่ได้
ตามกิจกรรมต่าง ๆ ห้องเรียนแบบมอนเตสซอริจะได้ยินเสียง
การเคลื่อนที่ของเด็ก และเสียงพึมพำของเด็กตลอดเวลา
เพราะการใช้อุปกรณ์ต้องใช้การเคลื่อนที่หลายรูปแบบ

การทำกิจกรรมของเด็ก เป็นงานที่เด็กทำเสร็จด้วยตนเอง
ไม่มีการเปรียบเทียบหรือแข่งขันกับบุคคลอื่น เด็กที่ช้าจะใช้
เวลานานในการทำกิจกรรมชิ้นเดิมต่อไปโดยไม่รบกวนเพื่อน ๆ
เด็กที่เรียนไวจะสามารถทำงานในระดับที่ยากขึ้นไปได้เรื่อย ๆ
ด้วยความรวดเร็ว โดยไม่เกิดความเบื่อหน่ายในการรอเพื่อน
คนอื่นในชั้น เด็กที่มีความสามารถระดับสูงจะรู้สึกว่าได้รับการท้าทาย
จากการทำกิจกรรมที่ซับซ้อนขึ้น

ในห้องเรียนเด็กแต่ละคนทำงานกับวัสดุอุปกรณ์
ของตนเอง เด็กจะเกี่ยวข้อสัมพันธ์เฉพาะงานที่ตนเองทำ
ความก้าวหน้าของเด็กแต่ละคนไม่ได้ถูกนำไปเปรียบเทียบกับ
ความสำเร็จของเด็กคนอื่น ไม่มีการให้รางวัล และไม่มีการลงโทษเด็ก

การประเมินผล

การสอนแบบมอนเตสซอริ ใช้การสังเกตเด็ก และการทำงานของเด็กในสภาพที่เป็นจริงและเป็นธรรมชาติมากที่สุดในการประเมินผล โดยผลจากการประเมินของเด็กแต่ละคนจะไม่ถูกนำไปเปรียบเทียบกับเด็กคนอื่น แต่จะนำไปเปรียบเทียบกับตัวเด็กเอง เพื่อดูพัฒนาการและความก้าวหน้าของเด็กเป็นรายบุคคล

ดังนั้น ครูควรเฝ้าสังเกตและจดบันทึกการทำกิจกรรมของเด็กแต่ละคนอยู่ห่าง ๆ ไม่เข้าไปรบกวนหรือขัดจังหวะการทำงานของเด็ก นอกจากการสังเกตและจดบันทึกในส่วนของพัฒนาการ ความก้าวหน้า ทักษะ และความสนใจในการใช้อุปกรณ์ของเด็กแล้ว ยังรวมถึงการสังเกตเด็กในส่วนของการทำงานได้ครบวงจรตั้งแต่ต้นจนจบ สมารถในการทำงาน ความรับผิดชอบในการจัดเก็บอุปกรณ์เข้าที่เดิมหลังใช้งาน ความเป็นตัวของตัวเอง การช่วยเหลือตัวเอง การตัดสินใจ ความสามารถในการควบคุมอารมณ์ในขณะแก้ปัญหาและแก้ไขข้อบกพร่อง ตลอดจนการมีปฏิสัมพันธ์ต่อสิ่งแวดล้อมรอบตัว และต่อบุคคลรอบข้างอีกด้วย

ผลจากการประเมินถือเป็นส่วนสำคัญที่ครูควรนำมาพัฒนาเด็กแต่ละคน เพื่อช่วยเหลือ สนับสนุน และต่อยอดการเรียนรู้ให้กับเด็ก ตลอดจนนำผลการประเมินมาใช้ประกอบการจัดและพัฒนาสภาพแวดล้อม และสื่ออุปกรณ์ให้มีความสอดคล้องกับความสนใจและพัฒนาการของเด็กที่เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาได้มากยิ่งขึ้น

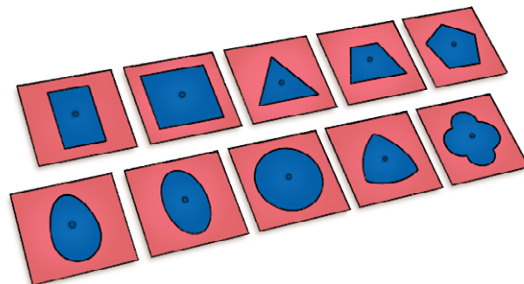
นอกจากนี้ ครูควรสื่อสารและรายงานผลการประเมินพัฒนาการความก้าวหน้าของเด็กให้ผู้ปกครองทราบอย่างสม่ำเสมอ โดยเปิดโอกาสให้ผู้ปกครองได้ร่วมสังเกตการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียน ซึ่งถือเป็นการเสริมสร้างความเข้าใจระหว่างบ้านและโรงเรียน ในการร่วมมือกันพัฒนาเด็กไปในทิศทางเดียวกัน

บทบาทของครุมนเตสซอริ

- 1 เข้าใจหลักการสำคัญของมอนเตสซอริเกี่ยวกับการพัฒนาเด็ก
- 2 ให้การยอมรับและเคารพในความแตกต่างของเด็กแต่ละคน
- 3 จัดเตรียมสภาพแวดล้อมให้สอดคล้องกับพัฒนาการของเด็กด้วยความพิถีพิถัน และปลอดภัย
- 4 สังเกต วิเคราะห์ และจัดเตรียม สื่ออุปกรณ์ และกิจกรรมให้สอดคล้องกับสิ่งที่เด็กสนใจและช่วงวิกฤต (Sensitive period) ของเด็ก
- 5 สนับสนุนให้เด็กมีโอกาสได้ค้นพบข้อเท็จจริงด้วยตนเอง มีโอกาสพัฒนาศักยภาพของตนเอง ด้วยการช่วยเหลือจากครูน้อยที่สุด

การจัดประสบการณ์การเรียนรู้แบบมอนเตสซอริ เป็นแนวคิดที่เน้นความแตกต่างของเด็กเป็นสำคัญ โดยมีหลักการ ในการจัดการเรียนรู้ เพื่อให้เด็กสามารถเรียนรู้ด้วยตนเองได้ อย่างอิสระ และซึมซับการเรียนรู้จากสิ่งแวดล้อมรอบตัว ทำให้เด็กเกิดความอยากรู้ แสวงหาความรู้ มีสมาธิ มีวินัย ในตัวเอง มีความมุ่งมั่นตั้งใจ สามารถควบคุมตนเองได้ สิ่งเหล่านี้ จะช่วยในการพัฒนาบุคลิกภาพของเด็กอย่างเป็นองค์รวม ให้มีคุณภาพพื้นฐานทุกด้าน เพื่อนำไปสู่การเป็นพลเมืองและ พลโลกที่ดีของสังคมต่อไป

บรรณานุกรม

- คำแก้ว ไกรสรพงษ์. (2548). *การเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย : ตามแนวคิดมอนเตสซอริ*. กรุงเทพฯ: เดอะมาสเตอร์กรุปแมนเนจเม้น.
- จิระพันธุ์ พูลพัฒน์. (2559). *บทความทางการศึกษา : การสอนแบบมอนเตสซอริ*. กรุงเทพฯ: สถาบันพัฒนาคุณภาพวิชาการ (พว.).
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2551). *การเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยไทย : ตามแนวคิดมอนเตสซอริ*. กรุงเทพฯ : วี.ที.ซี.คอมมิวนิเคชั่น.
- Lillard, P.P. and Jessen, L.L. (2008). *Montessori from the Start*. New York: Schocken Books.
- Lillard, P.P. (1988). *Montessori: A Modern Approach : The Classic Introduction to Montessori for Parents and Teachers*. New York: Schocken Books.
- Wolf, A.D. (1980). *A Parents' Guide to the Montessori Classroom*. Pennsylvania: Parent Child Press.

คณะผู้จัดทำเอกสาร

ที่ปรึกษา

ดร.อรรณพ ลังขวาลี
ดร.สวัสดิ์ ภูทอง
นางพัชราพรรณ กฤษญาจินดารุ่ง

เลขาธิการสภาการศึกษา
รองเลขาธิการสภาการศึกษา
ผู้อำนวยการสำนักนโยบาย
การพัฒนาเด็กปฐมวัย

คณะผู้วิจัย

ดร.พรชูลี ลังกา
ผศ.นิศารัตน์ อิศระมโนรส
ผศ.พรรค อันทามระ
ดร.บุญยวีร์ จิโรภาสวรพงศ์
ดร.เอื้ออารี จันทร

หัวหน้าโครงการ
นักวิจัยร่วม
นักวิจัยร่วม
นักวิจัยร่วม
นักวิจัยร่วม

ที่ปรึกษาโครงการวิจัย

รศ.ดร.จิระพันธ์ ภูพัฒน์

ดร.วนาท รักสกุลไทย

ที่ปรึกษาหลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต
สาขาวิชาการศึกษาศึกษาปฐมวัย
คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยสวนดุสิต
ผู้อำนวยการแผนกอนุบาล
โรงเรียนเกษมพิทยา

ผู้รับผิดชอบโครงการ

นางพัชราพรรณ กฤษญาจินดารุ่ง

นางสาวจันทิมา ศุภรพงศ์

นางสาวศนิชา ภาวโน

นางสาวสุภาพร ช่างสมุทร

นางสาวอโณทัย สุขเจริญโกศล

นางสาวแหวดาว อุทิศ

นางสาวรุ่งทิพย์ มานะกิจ

นายพงศธร ยุติธร

นางสาวจิตาภา กรุงแสนเมือง

นายธนยศ ชูปวา

นางสาววิชชุตตา ต้นพรม

ผู้อำนวยการสำนักนโยบาย

การพัฒนาเด็กปฐมวัย

นักวิชาการศึกษาชำนาญการพิเศษ

นักวิชาการศึกษาชำนาญการ

นักวิชาการศึกษาชำนาญการ

นักวิชาการศึกษาชำนาญการ

นักวิชาการศึกษาชำนาญการ

นักวิชาการศึกษาปฏิบัติการ

นักวิชาการศึกษาปฏิบัติการ

เจ้าพนักงานธุรการชำนาญงาน

ผู้ช่วยนักวิชาการ

ผู้ช่วยนักวิชาการ

หน่วยงานที่รับผิดชอบ

สำนักนโยบายการพัฒนาเด็กปฐมวัย

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ

โทรศัพท์ 02 668 7110-24 ต่อ 2437

โทรสาร 02 241 5152

ภาพประกอบและข้อมูล

โรงเรียนอนุบาลกรแก้ว

โรงเรียนสาธิตละอออุทิศ

 ออกแบบกราฟฟิก

นางสาววันวิสา พุทธิ

 วาดภาพ

นางสาวพินลดาพร สนั่นก้อง

มอนเตสซอริ
(Montessori)

ISBN (ชุด) : 978-616-270-385-0

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ
99/20 ถนนสุโขทัย แขวงดุสิต เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร 10300
Tel : (+66) 0 2668 7123 Fax : (+66) 0 2243 0082
www.onec.go.th

ISBN (ชุด) : 978-616-270-385-0

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ
99/20 ถนนสุโขทัย แขวงดุสิต เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร 10300
Tel : (+66) 0 2668 7123 Fax : (+66) 0 2243 0082
www.onec.go.th